

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мариана Матеева Петрова

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Сончица Йованова

Тема: ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПРОЦЕСА НА ИКОНОМИЧЕСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ ВЪРХУ ФИНАНСОВОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ И МАРКЕТИНГА ВЪВ ВЪЗДУШНОТО ДВИЖЕНИЕ В СВЕТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА DELTA AIR LINES

1. Общо описание на представените материали

Становището е изготвено на основание на Заповед №257/27.06.2023 г. на Ректора на ВУЗФ проф. д.ю.н Борис Велчев. Представени са следните документи: Автореферат и дисертация за научна степен "доктор"; Резюмета на публикации; Съответствие с национални минимални изисквания; Автобиография.

В допълнение към дисертацията кандидатът представя 3 публикации.

Представените документи отговарят на изискванията и дават възможност за разглеждане и оценка на научните постижения на кандидата.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Въздушният трафик сам по себе си е основна дейност със значителен принос за икономическите, политическите и социалните процеси. Въздушният трафик улеснява интегрирането в глобалната икономика и осигурява жизненоважна свързаност на национално, регионално и международно ниво. Той помага за генериране на търговия, насърчаване на туризма и създаване на възможности за заетост.

Влиянието на глобализацията върху въздушния трафик, нейното значение за постигането на икономическо развитие в много страни по света, правят тази тема много актуална и социално оправдана за изследване и подготовка на докторска дисертация, за да се даде принос и да се подчертае ролята на въздушния трафик като важна бизнес област, която допринася за икономическото развитие, свързването на страните и обмяна на свързан културен и политически опит и ценности.

Днес авиацията остава активно ангажирана във всеки регион за проекти, свързани с политиката и регулирането на въздушния транспорт, безопасността, рехабилитацията на инфраструктурата, институционалното укрепване и изграждането на капацитет, което е конкретният предмет на изследване на тази докторска дисертация.

Предмет на докторската дисертация е определянето на влиянието на процеса на глобализация върху развитието на въздушния трафик и върху компанията Qatar Airways.

Докторската дисертация има за цел да анализира влиянието на глобализацията върху приложението на финансовите потоци на големите компании, както и върху приложението на маркетинга и неговото развитие в работата на компаниите, особено в авиокомпаниите.

При това първоначално се анализира влиянието на глобализацията върху световните икономически потоци, а след това върху авиокомпаниите и компанията Delta Airways.

Дисертацията цели да допринесе за усъвършенстване на обяснението на финансовите потоци в условията на глобализация и развитието на маркетинга в компаниите като условие за откриване на нуждите на потребителите на чужди пазари и създаване и прилагане на стратегии за навлизане на чужди пазари, със специално внимание на авиокомпаниите в света и авиокомпанията Delta Airways.

3. Познаване на проблема

Авторът е направил обширен, задълбочен и коректен анализ на различните проблеми, засегнати в работата, позволяващ правилни изводи. За подготовката на дисертацията авторът анализира 107 изходни материали, актове на вътрешното и международното право, специализирана литература по темата, статистически данни и изходни материали на централните органи и актове на ЕС.

4. Методика на изследването

С оглед на поставената цел на работата и проверка на възприетите изследователски хипотези са възприети следните методи на изследване:

- **исторически** – чрез прилагането на този метод исторически се определят наченките на глобализацията, нейният растеж и развитие и влияние върху световната икономика;
- **анализ на съдържанието** – чрез прилагането на този метод се анализират резултатите от икономическата глобализация, ролята на въздушния трафик върху икономическото развитие в отделните страни и растежа и развитието на компанията Qatar Airways;
- **сравнителен метод (сравнителен)** - с прилагането му се прави сравнителна оценка на опита, методологията и разликите във влиянието на глобализацията върху икономическото развитие и мястото на отделните световни компании в осъществяването на въздушния трафик и финансовите ефекти, които постигат с прилагането на маркетинга при функционирането им;
- **статистически метод** – с прилагането на този метод се обработва ефективността на икономическата глобализация, финансовите потоци и маркетинга върху работата на авиокомпаниите и Qatar Airways.
- **синтез** - с помощта на този метод се комбинират данните, получени с помощта на предходните методи.

Авторът представя резултатите от проведеното изследване и ги интерпретира правилно.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд обхваща 162 страници, от които 153 основен текст, библиографският списък се състои от 107 литературни единици.

Изследването има увод, три глави, заключение и библиография.

Основна (обща) хипотеза:

Хипотезата изхожда от предположението, че "без добър маркетинг и свободни финансови потоци в условията на глобализация няма успешно икономическо развитие".

Delta е една от водещите авиокомпаниите, която има голям пазарен дял и поддържа силно присъствие на пазара в Северна Америка.

Първа глава е посветена на характеристиките на процеса на глобализация, вкл. финансовите аспекти на маркетинга и процесът на глобализация на маркетинга.

Във втора глава докторантът анализира процесът на глобализация на въздушното движение в света - основни характеристики на международното въздушно движение

В трета глава "Характеристики на DELTA AIR LINES" се представят и анализират услуги и дейности на DELTA AIR LINES, заедно с нейните дъщерни компании и регионални клонове. Отчитат се финансовите резултати за 2020 г. в сравнение с 2019, загубите по време на Ковид.

Анализират се маркетинговата и продуктова стратегия на Delta Airlines, стратегия за популяризиране и ценова стратегия.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В хода на научното изследване са установени следните **научни и практико-приложни приноси**:

1. Предложение за успешно управление на международния въздушен трафик, неговото развитие и фокус върху пътниците
2. Предлага се модел на система от мерки и дейности за успешното осъществяване на финансови и маркетингови дейности от въздушните компании в света.
3. Предложение за дейности за използване на инфраструктурата на въздушните компании.
4. Предложение за насърчаване на маркетинговите и финансови операции.
5. Разработени мерки за подобряване на контрола върху ценовата стабилност.
6. Предложени и разработени дейности за насърчаване на дейността на авиокомпаниите.
7. Методите за финансовата и маркетинговата политика на фирмите са изследвани и емпирично доказани.
8. Проведено е проучване за подобряване на координацията и сътрудничеството между компетентните органи на компаниите за въздушно движение.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от научните изследвания са отразени в 3 публикации, изготвени самостоятелно. Те свидетелстват за задълбочен научен интерес на докторанта към проблематиката и за това, че изготвеният дисертационен труд е авторски труд.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Основавайки се на представените от кандидата документи по конкурса мога да направя обосновавания извод, че **Сончица Йованова** отговаря на минималните национални изисквания според чл. 26, ал. 2, 3 и 5 на ЗРАСРБ за придобиване на ОНС „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на докторанта

Представената дисертация на тема: "ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПРОЦЕСА НА ИКОНОМИЧЕСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ ВЪРХУ ФИНАНСОВОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ И

МАРКЕТИНГА ВЪВ ВЪЗДУШНОТО ДВИЖЕНИЕ В СВЕТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА DELTA AIR LINES" е резултат от солидни научни изследвания, потвърдени от конструктивни резултати. Безспорен е приносът на автора, задълбоченото научно изследване, творческото мислене и преследването на поставената цел и изследователските хипотези.

Нямам основание за съмнения относно оригиналността на дисертационния труд и за личния принос на докторанта.

11. Автореферат

Авторефератът на български е в обем от 35 страници и е изготвен съгласно изискванията на ЗРАС и ППЗРАС. Той е издържан в структурно отношение и коректно отразява логиката и последователността на дисертационния труд.

Той демонстрира уменията на **Сончица Йованова** да синтезира, за да представи своите най-съществени идеи и заключения.

12. Критични забележки и препоръки

Критичните ми бележки към представения дисертационен труд на **Сончица Йованова** са следните:

Необходимост от повече аргументация на доста изложени тези и постановки.

Небалансираност на структурата на дисертационния труд.

Също така, подобен род научни изследвания предполага повече финансов и икономически анализ на данни, статистическа информация, сравнение и съпоставка, изводи, обобщения, модели и оригинални приноси в изследваната проблематика.

13. Лични впечатления

Не познавам лично докторанта. Нямаме съвместни публикации и разработки. Впечатленията ми са от дисертационния труд, автореферата и публикациите по дисертацията. Те показват сериозен и ерудиран изследовател, добросъвестен учен с богата теоретична подготовка и доказана способност за независими изследвания.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам представяне на резултатите и в специализирани международни издания с ИФ/ИР, което ще позволи по-висока видимост на научните резултати и ще създаде условия за по-интензивна цитируемост.

Участието в международни научни конференции и преимуществено публикуване на английски език, ще доведе до по-голяма разпознаваемост в научните среди и популяризиране на научните изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни приноси** и **отговаря на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че **Сончица Йованова притежава** теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати

результати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди ОНС „доктор“* на **Сончица Йованова** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

31 юли 2023 г.

Член на НЖ:

проф.д-р Мариана Петрова